

Պատմութիւն :

ԽԵՂՃ մարդուն մէկը որ շատոնց իր աչքին լոյսը կորսընցուցեր էր, մէկ իրիկուն մը ուշ ատեն գաւազանը ձեռքը առած՝ խարխափելով կը քալէր մեծ ճամբուն վրայ ու ինքն իրեն կ'ըսէր. « Եւ ինչ ձիւն էր որ գլխուս եկաւ. թէ որ շնիկս հիւանդ չըլլար տունը, հիմա անիկայ ինծի ճամբայ կը ցուցընէր որ աս մօտ քաղաքը երթայի. հիմա կ'իմանամ թէ որչափ կարօտ եմ եղեր իմ շնիկիս : Իրիկուն եղաւ, մութը կոխեց. թէպէտ ինծի համար ցորեկն ալ գիշերն ալ նոյն է, որովհետեւ բան չեմ տեսներ, բայց ցորեկը ըլլար նէ՝ գոնէ անցւորներուն կրնայի հարցընել թէ արդեօք բըռնած ճամբաս շիտակ է թէ չէ. հիմա ամէն մարդ իր տունը քաշուած է, ո՛ր գիտէ թէ մարդ մը պիտի պատահի թէ չէ : Եւ շուշտ աս իրիկուն քաղաքը պիտի չհասնիմ, խեղճ շնիկս ալ անսթի պիտի մնայ » :

Կոյրը աս խօսքերս ըսելու ատեն՝ կը լսէ որ ուրիշ մըն ալ անդին կը տրտնջայ թէ « Եւ ինչ խեղճութիւն է որ գլխուս պատահեցաւ. խորտուբորտ ճամբուն մէջ ոտքս կոտրեցի՝ անանկ որ գետին ալ չեմ կրնար կուխել. գիշերն 'ի բուն աս ճամբուն վրայ պիտի մնամ. հիմա ո՛ր գիտէ ծընողքս ալ ինչ մտմտութներու մէջ պիտի խնան » :

— « Ո՛վ ես դուն, ըսաւ կոյրը. ինչ բանի համար կը գանկըտիս » :

— « Եւ, ըսաւ կաղը, ես խեղճ տղայ մըն եմ. գլխուս փորձանք մը հանդիպեցաւ. գեղի տնէն մինակ դառնալու ատենս՝ ոտքս կոտրեցաւ, ցեխին մէջ ընկայ մնացի » :

ԿՈՅՐ

Ս'ախ, խեղճ տղայ. բայց ըսէ տեսնեմ, արեւը մարը մտաւ, ճամբան կը տեսնուի թէ չէ :

ԿԱՂ,

Ճամբան շատ լաւ կը տեսնեմ, բայց ինչ շահ որ քալել չեմ կրնար. չէ նէ մէկէն կ'երթայի, ու ծնողքս մտմտութ կ'ազատէի :

ԿՈՅՐ

Ես ալ ափսոս որ տեսնել չեմ կրնար. չէ նէ շուտ մը կ'երթայի՝ խեղճ շնիկիս կերակուրը կուտայի :

ԿԱՂ,

Ինչ. աչքդ չը տեսներ, բարեկամ :

ԿՈՅՐ

Չէ. ինչպէս որ դուն կաղ ես, ես ալ կոյր եմ. աղէկ գտանք մէկգմէկ. ոչ դու կրնաս տեղէդ շարժիլ՝ ոչ ես :

ԿԱՂ,

Ո՛ւր էր թէ կարենայի քեզի ճամբայ ցուցընել :

ԿՈՅՐ

Ո՛ւր էր թէ ես ալ երթայի քեզի համար պատգարակ՝ մը գտնէի :

ԿԱՂ,

Ս'իտքս բան մը եկաւ. դուն ուզես նէ աս փորձանքէն երկուքնիս ալ կ'ազատինք :

ԿՈՅՐ

Ես ուզեմ նէ. ինչ ըսել է թէ չուզեմ. ըսէ տեսնենք միտքդ ընկածը ինչ բան է :

ԿԱՂ,

Ղոււ աչք չունիս, ես ոտք չունիմ. դուն քու ոտուրներդ ինծի տուր, ես ալ աչուրներս քեզի տամ. ասանկով երկուքնիս ալ կ'ազատինք :

ԿՈՅՐ

Ետ ըլլալու բան է :

ԿԱՂ,

Ինչո՞ւ պիտի չըլլայ. ես այնչափ

ծանր չեմ, դուն ալ աչքիս ուժով
կ'երևնաս :

ԿՈՅՐ

Փառք Լստուծոյ, բաւական ոյժ
ունիմ :

ԿԱՂ

Ուրեմն գիտե՞ս ինչ կ'ընենք . դուն
զիս ուսիդ վրայ կ'առնես կը տանիս ,
ես ալ քեզի ճամբան կը ցուցընեմ .
ասանկով ինչուան քաղաքը կը հաս-
նինք :

ԿՈՅՐ

Քաղաքը դեռ որչափ հեռու է :

ԿԱՂ

Շատ հեռու չէ . ասկէ կը տես-
նուի :

ԿՈՅՐ

Երանի՛ քեզի որ կը տեսնես . ես
տասը տարի է որ չեմ տեսած : Ու-
րեմն շուտ ընենք , ատեն չանցընենք .
տուած խորհուրդիդ խօսք չունիմ :
Ուր ես , տեսնեմ . կեցիր , ես չորս
ոտքի վրայ գամ, դուն ալ կամացուկ
մը շալակս ելիր :

ԿԱՂ

Վիչ մը գէպ 'ի աջ դին ծռէիր :

ԿՈՅՐ

Ընէ՛կ է :

ԿԱՂ

Վիչ մըն ալ : — Հա սանկ : —
Թաւերս ալ ուտերուդ երկու գիէն
վար կը կախեմ : — Հիմա կրնաս ոտք
ելլել :

ԿՈՅՐ

Լհա ելայ : Թաւունի մը չափ ծան-
րութիւն հագիւ ունիս — կ'ըսէ , ու
կը սկսի քալել :

Շուտ մը ճամբայ կ'ելլեն , և մէկ
քառորդի մէջ քաղաքը կը հասնին :
Կոյրը զկաղը կ'առնէ կը տանի ին-
չուան անոր տունը . տնեցիքը տես-
նելուն պէս շատ կ'ուրախանան , ու

կուրին շնորհակալ կ'ըլլան , զինքն ալ
կ'առնեն կը տանին ինչուան իր բնա-
կարանը :

Լսանկ աս երկու խեղճերը մէկ-
մէկու օգնելով երկուքն ալ ազատե-
ցան . թէ որ աս բանս չընէին , երկու-
քն ալ բոլոր գիշերը ճամբուն վրայ
պիտի մնային :

Եւ ինչ բանը կը պատահի նաեւ ամէն
մարդու : Սովորաբար մէկուն չունե-
ցած կատարելութիւնը մէկալը կ'ու-
նենայ . ան բանն ալ որ ասիկայ չկը-
նար ընել , անիկայ կ'ընէ : Լսապէս
մէկմէկու օգնելով , բանի մը կարօ-
տութիւն չենք ունենար . ընդհակա-
ռակն , թէ որ իրարու չօգնենք , ա-
մէնքնիս ալ նոյն թշուառութիւն կը
քաշենք : Եւ բարոյականէն ուրիշ
շատ խելք սորվելու խրատներ ալ կըր-
նայ առնել կարգացողը , որ մենք իրեն
կը թողունք :

Տարւոյն վերջի օրը :

ՏԱՐՈՒԱՆ վերջը քանի որ կը մօ-
տենայ՝ միտքս քանի մը բան կ'իյնայ
որ թէպէտ ամենահարկաւոր բաներ
են , բայց մեղք որ ինչպէս պէտք է նէ
խելքս չեմ կրնար ասոնց տալ : Որ-
չափ հարկաւոր բան է մտածելը թէ
կեանքս ինչպէս կարճ է : Ուրեմն այս
օր սկսիմ քննութիւն մը ընել թէ
օրերս ինչպէս անցուցեր եմ . և թէ-
պէտ գիտեմ որ աս քննութիւնը ին-
ծի խոնարհութե՛ ու ամբնալու պատ-
ճառ պիտի ըլլայ , բայց զեն չտար :

Եւ ինչ մէկէն գիմացս կ'ելլեն ան օ-
րերն որ աղէկ անցընելով մ'ձեռքս չէր :
Տարւոյն մէջ որչափ ատեն անցուցեր
եմ ուտելու , խմելու , քնանալու , վեր-
ջապէս մարմնոյս որ և իցէ պիտոյքը
հոգալու : Որչափ ատեն անցուցեր եմ
անօգուտ բաներու , և մէկ պտուղ մը
չեմ քաղած իմ անմահ հոգւոյս հա-
մար : Որչափ ատեն անցուցեր եմ որ
միտքս ալ չեմ կրնար բերել . ուստի